

KABAHATLER KANUNU'NUN GENEL HÜKÜMLERİ*

GENERAL PRINCIPLES OF THE MISDEMEANORS ACT

Ayşegül KULA**

Özet: Toplum düzeninin, genel ahlakın, genel sağlığın, çevrenin ve ekonomik düzenin korunması kapsamında karşılığında idari yaptırım öngörülen kabahatler düzenlenmiştir. Kabahatlere ilişkin hükümlerin bir sistem altında toplanmasını sağlamak suretiyle 2005 yılında 5326 sayılı Kabahatler Kanunu çıkarılmıştır. Kabahatler Kanunu'nda, Genel Hükümler ve Çeşitli Kabahatler başlıklı olmak üzere iki kısım düzenlenmiştir. Genel Hükümler adlı birinci kısım, Amaç ve Kapsam, Tanım, Kanunilik İlkesi ve Kanunun Uygulama Alanı, Kabahatten Dolayı Sorumluluğun Esasları, İdarî Yaptırımlar, Karar Verme Yetkisi ve Kanun Yolları olmak üzere dört bölümden oluşmaktadır. Bu çalışmanın amacı Kabahatler Kanunu'nda Birinci Kısım Birinci Bölüm'de yer alan genel hükümlerin incelenmesidir. Bu çalışma sırasıyla, Kabahatler Kanunu'nun Amaç ve Kapsamı, Kabahatler Kanunu'nda Yer Alan Kabahat Tanımı, Kabahatler Kanunu'nun Genel Kanun Niteliği, Kabahatler Kanunu'nda Kanunilik İlkesi ve Kabahatler Kanunu'nun Uygulanması olmak üzere beş bölümden oluşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kabahatler Kanunu, Kabahat, Genel Kanun, Kanunilik, Zaman ve Yer Bakımından Uygulama

Abstract: Misdemeanors are regulated as acts for which administrative penalties are foreseen within the scope of the protection of social order, public morality, public health, environment and economic order. The Misdemeanors Act numbered 5326 was enacted on 2005 to systemize the provisions related to the misdemeanors. The Misdemeanors Act is consisted of two parts namely General Provisions and Various Misdemeanors. The first part named General Provisions consist of four chapters: The Aim and Scope, Definition, Legality Principle and the Application of the Act; The Principles of Liability Arising from the Misdemeanors; Administrative Penalties; The Authority to Decide and Right to Appeal. The aim of this paper is to analyze the general provisions stipulated under First Part First Chapter of the Misdemeanors Act. This paper respectively consists of five parts, which are the Aim of the Misdemeanors Act, the Defi-

* Bu çalışma İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Yüksek Lisansı kapsamında Güz 2017 döneminde alınan Türk Ceza Hukuku Reformu dersi kapsamında yazılan ödevin makale olarak düzenlenmiş halidir.

** Arş. Gör., Koç Üniversitesi Hukuk Fakültesi İdare Hukuku Anabilim Dalı, akula@ku.edu.tr

inition of the Misdemeanors Act, General Law Characteristics of the Misdemeanors Act, Legality Principle in relation to the Misdemeanors Act and the Application of the Misdemeanors Act, respectively.

Keywords: the Misdemeanor Act, Misdemeanor, General Law, Legality Principle, Application of the Law in Terms of Time and Place

GİRİŞ

765 sayılı Ceza Kanunu'nda¹ suçlar, cürümler ve kabahatler olarak ayrılmaktaydı ve bunlar kanunda gösterilen yaptırımlar doğrultusunda belirlenmekteydi.² Bir suç için ağır hapis, hapis, sürgün, ağır cezayı nakdi ve hidematı ammeden memnuniyet yaptırımı öngörülmüş ise bu suç cürüm; eğer hafif hapis, hafif cezayı nakdi ve muayyen bir meslek ve sanatın tatili icrası öngörülmüş ise bu suç kabahat olarak nitelendirilmekteydi.³ Bu bağlamda, idari yaptırımların öngörüldüğü fiiller bulunmakta ise de 765 sayılı CK'da düzenlenen kabahat fiillerinin bugünkü kabahat tanımı ile birebir örtüşmediğini söylemek gerekmektedir.⁴ Yapılan çeşitli kanun değişiklikleri ile bazı kabahat ve cürümler idari para cezası yaptırımı öngörülen fiillere dönüştürülmüştür.⁵ 2004 tarihinde gerçekleştirilen ceza hukuku reformu kapsamında ise 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda⁶ kabahat cürüm ayrımı terk edilerek⁷ suç teşkil eden fiiller nitelendirilmiş ve kabahatlerin düzenlendiği bir ya-

¹ Bundan böyle 765 sayılı CK olarak anılacaktır.

² Zeynel Kangal, Kabahatler Hukuku, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul Haziran 2011, s. 12; Kabahatler ve cürümlerin arasındaki ayrımların değerlendirilmesine ilişkin bkz. Yasemin Toros Kurtoğlu, "Kabahatler Hukukunun Tarihçesi", Kabahatler Hukuku Yazıları 1, Editör: Zeynel Kangal, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul Nisan 2017, s. 17-22.

³ Bkz. 765 sayılı 1926 tarihli TCK md. 11.

⁴ Kangal, s. 12-13. Kabahatlerin daha çok cürümle benzerlik göstermesine ilişkin bkz. Mahmut Fatih Çelikbilek, "Kabahatler Kanunu Çerçevesinde İdari Para Cezaları", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), Ankara 2010, s. 3

⁵ Kangal, s. 13. Bu dönüşümün 1980li yıllardan itibaren başladığına ilişkin olarak ve örnekler için bkz. Nur Centel, Hamide Zafer ve Özlem Çakmut, Türk Ceza Hukukuna Giriş, 8. Bs., Beta, İstanbul 2014, s. 215-216 ve dipnot 69.

⁶ Bundan sonra TCK olarak anılacaktır.

⁷ Adem Sözüer, Selman Dursun, "5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nda Öngörülen Kabahatler", *Hukuki Perspektifler Dergisi*, 2005, S. 5, s. 194. Kabahatlere ilişkin olarak ayrı bir kanun yapılması, Türk Ceza Hukuku Reformu açısından önemli bir yenilik teşkil etmektedir. Bkz. Adem Sözüer, Ceza Hukuku Uygulama Rehberine Giriş ve Pratik Çalışma Notu, 2015, s. 9, (Çevrimiçi) <http://hukuk.istanbul.edu.tr/cezahukuku/wp-content/uploads/2015/01/Uygulama-Rehberi-2015.pdf>, 02.01.2017.

saya ihtiyaç duyulması doğrultusunda⁸ idari yaptırım gerektiren fiiller ve bunlara ilişkin ilkeler ayrı olarak 30.03.2005 tarihli 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nda düzenlenmiştir. Bu doğrultuda, Kabahatler Kanunu, kabahatler hukukunun ana kanunu olarak nitelendirilmektedir.⁹

Kabahatlerin TCK'da düzenlenmiyor olması kabahatleri suç olmaktan çıkarma eğiliminin yansıması olarak görülmektedir.^{10,11} Bu yansıma doğrultusunda "suç durumundan çıkarma", "ceza durumundan çıkarma" ve "kovuşturmadan ayrılma" şeklinde görünümler ortaya çıkmaktadır.¹² Kabahatler açısından değerlendirildiğinde ise bazı fiillerin suç olmaktan çıkarılması ve başka bir hukuk alanında değerlendirilmemesinin yanı sıra bazı suçlar kabahate dönüştürülmüştür.¹³ Kabahate dönüştürme, karşılığında öngörülen cezada değişikliğe gitmek suretiyle "ceza sistemi içerisindeki hafif cezalandırmaya yönelik nicelik değişimlerini" ifade eden "ceza durumundan çıkarma" olarak nitelendirilebilir.¹⁴ Kabahatlerin suç olmaktan çıkarılması eğilimine ek olarak, sosyal ve ekonomik şartlardaki değişim doğrultusunda çeşitli suçların kabahat olarak düzenlendiği de ifade edilmiştir.¹⁵ Benzer şe-

⁸ Erdener Yurtcan, Yargıtay Kararları Işığında Kabahatler Kanunu ve Yorumu, 2. Bs., Türkiye Barolar Birliği, Ankara 2016, s.9. Yurtcan ayrıca adliyelerin iş yükünü azaltma amacının olduğunu da belirtmektedir. Bkz. Yurtcan, s. 13 Benzer şekilde bkz. Ali Karagülmez, Suç Olmaktan Çıkarma İdari Para Cezaları Açıklamalı Kabahatler Kanunu, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2005, s.27.

⁹ Berrin Akbulut, Türk Ceza Kanunu ile Kabahatler Kanunu Genel Hükümlerinin Yaptırım Hükümleri Dışında Karşılaştırılmalı Olarak İncelenmesi, 2. Bs., Adalet Yayınevi, Ankara 2014, s. 43.

¹⁰ Elif Bekar, "Kabahatler Kanunu'nun Genel Hükümlerinin Değerlendirilmesi", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 2011, C. 69, S. 1-2, s. 1035.

¹¹ Suç olmaktan çıkarılan fiillerin detaylı örnekleri için bkz. İsmail Yalçın, Tüm Yönleriyle Kabahatler Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2007, s.25-32. Mevzuatların karşılaştırmalı değerlendirilmesine ilişkin ayrıca bkz. Zekeriya Yılmaz, Türk Ceza Kanunu ve Kabahatler Kanunu, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2005, s. 357-365.

¹² Köksal Bayraktar, "Ceza Hukukunda Suç Olmaktan Çıkarma Akımı", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 1984, C. 50, S. 1-4, s. 198-200. Bayraktar ise suç olmaktan çıkarmayı (i) suç teşkil eden fiillerin ceza kanunundan çıkarılıp hiçbir hukuki düzene dâhil edilmemesi veya başka bir hukuk alanına sokulması ve (ii) suç teşkil eden fiillerin karşısında ceza sisteminin işlememesi olmak üzere ikiye ayırmıştır. Benzer şekilde bkz. Karagülmez, s. 28-30.

¹³ İsmail Yalçın, s.32. Kabahatleri suç olmaktan çıkarma eğilimi hakkında detaylı bilgi için bkz. Fatih Selami Mahmutoğlu, Kabahatleri Suç Olmaktan Çıkarma Eğilimi ve Düzene Aykırılıklar Hukukunda (İdari Ceza Hukukunda) Yaptırım Rejimi, Kazancı, İstanbul 1995.

¹⁴ Bayraktar, s. 200. Benzer şekilde bkz. Karagülmez, s. 30.

¹⁵ Mahmutoğlu, Kabahatleri Suç Olmaktan Çıkarma Eğilimi, s.49. Kültür değişimi

kilde, “insan ve toplum vicdanında fazla derin yankı uyandırmayan ... hafif fiillerin” cezalandırılmasının yürütmeye bırakılmasının amaçlandığı da söylenebilir.¹⁶ Kabahat teşkil eden hareketlerin söz konusu döneme özgü olarak sosyal düzeni çok sarsmayacağı düşünülebilir.¹⁷ Değişen koşullar veya mahkemelerin iş yükünün ve tarafların zaman, emek ve masraf kayıplarının önüne geçilmesinin amaçlanmasının yanı sıra farklı eylemlerin aynı tarz yaptırımlara tabi olmasının ceza hukukunun önleme amacı ile bağdaşmadığı da ifade edilmiştir.¹⁸

1. Kabahatler Kanunu'nun Genel Amacı ve Kapsamı

Kanunun amaç ve kapsamı birinci maddede düzenlenmektedir. Kanun'un 1. maddesi uyarınca, Kabahatler Kanunu “toplum düzenini, genel ahlakı, genel sağlığı, çevreyi ve ekonomik düzeni koruma”yı amaçlamaktadır.¹⁹ Genel ahlak, genel sağlık, çevre ve ekonomik düzeni koruma amaçlarının toplum düzenini koruma amacının somutlaşmış halleri olduğu ve kanunun esas amacının “toplum düzeni”ni korumak olduğu da belirtilmiştir.²⁰ Kabahatlerin düzenlenmesinin amacı, idarenin amacı doğrultusunda “idari düzenin ve kamu hizmetinin sağlanması” olarak da ifade edilmiştir.²¹ Bu amaçların idari düzeni oluşturan

ve bu doğrultuda evrilen hukukun da bu eğilime yol açacağı söylenebilir. Bkz. Sema Ayatar Kızılyar, “Ceza Yaptırımı ile İdari Yaptırım Ayrımı”, *Yaşar Üniversitesi Dergisi*, 2013, C. 8, Özel Sayı, s. 1649. Suç olmaktan çıkarma akımının nedenleri için ayrıca bkz. Bayraktar, s. 202-205; Süheyl Donay, İdarenin Ceza Verme Yetkisi Konusunda Anayasa Mahkemesinin Bir Kararı Üzerine Düşünceler, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. 37, S. 1-4, s. 423-424.

¹⁶ Doğan Soyaslan, *Yürütme Organının Suç ve Ceza Koyma Yetkisi*, Kazancı, Ankara 1990, s. 106.

¹⁷ Ayatar Kızılyar, s.1648. İdarenin çalışma alanının genişlemesi ve bu doğrultuda yetkilerinin artma gereksinimi doğrultusunda suç olmaktan çıkarma eğiliminin benimsendiği de söylenebilecektir. Bkz. Kızılyar, s. 1651.

¹⁸ Hamide Zafer, “İdari Yaptırım Usulü”, Av. Dr. Şükrü Alpaslan Armağanı, *Can Matbaacılık*, İstanbul Mayıs 2007, s. 668.

¹⁹ Kabahatler Kanunu öncesinde de yaptırımların amacının ekonomik nitelik ve genel sağlık, güvenlik ve düzen ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Bkz. Fatih S. Mahmutoğlu, “İdari Para Yaptırımını Gerektiren Eylemler Yönünden Yargılama Rejimi”, *İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. 55, 1996, s. 155. Kabahatler Kanununun amacının gerekçe doğrultusunda “kabahatleri ceza hukuku kapsamından çıkarma” olduğuna ilişkin bkz. Çelikkilek, s. 6.

²⁰ Atilla İnan, İbrahim Demir, *Uygulamacılar İçin Açıklamalı-Gerekçeli Kabahatler Kanunu*, Ankara 2006, s. 11-12.

²¹ Ilgın Özkaya Özlüer, “İdari Yaptırımların Özellikleri ve Çevre Kanunu”, *Ankara Barosu Dergisi*, S. 2015/1, s. 133

unsurlar olduğu da belirtilmiştir.²² Kabahatler Kanunu'nun aşağıda anlatacağımız üzere sistem birliğini sağlama hedefi göz önünde bulundurulduğunda, kanunun "sistem birliğinin ve ahenginin sağlanması" amacı olduğu da ileri sürülebilmektedir.²³

Kapsam olarak değerlendirildiğinde Kabahatler Kanunu'nun kabahatlere ilişkin genel ilkeleri, kabahatler karşılığında uygulanabilecek olan idari yaptırımların türlerini, sonuçlarını ve buna ilişkin karar alma süreçlerini ve bunlara karşı kanun yolları ile bunların yerine getirilmesine ilişkin esaslar ile çeşitli kabahatleri düzenlediği görülmektedir. Bu doğrultuda, Kabahatler Kanunu'nun hem kabahat teşkil eden fiiller gibi maddi hukuka hem de idari yaptırıma karşı başvurulabilecek kanun yolları gibi usul hukukuna ilişkin konuları düzenlediğini söylemek gerekmektedir.²⁴ Belirtmek gerekir ki, kanun kabahatler bakımından sınırlayıcı nitelikte değildir;²⁵ nitekim kabahatler sadece Kabahatler Kanunu'nda düzenlenmemektedir.²⁶ Ayrıca eklemek gerekir ki Kabahatler Kanunu kapsamına hem yaptırımın muhatabı hem de yaptırıma karar veren kişi/kurum/kuruluş girmektedir.²⁷

2. Kabahatler Kanunu'nda Kabahat Tanımı

Kabahatlerin ne olduğunun tespit edilebilmesi için ilk olarak kabahat tanımının yapılması gerekmektedir.²⁸ Kabahat, doktrinde bazı

²² Ramazan Çağlayan, İdari Yaptırımlar Hukuku (Kabahatler Kanunu Yorumu), Asil Yayın, Ankara 2006, s. 128; Salih Benli, "Kabahatler Kanununda Düzenlenen İdari Yaptırımlara İlişkin Kanun Yolları", *Adalet Dergisi*, Eylül 2010, S. 38, s. 5-6.

²³ Bekar, s. 1035.

²⁴ Kangal, s. 26.

²⁵ Necati Meran, 5560 sayılı Kanun Değişiklikleriyle Açıklamalı Kabahatler Kanunu & Kabahat İçeren Kanunlar, 2. Bs., Kartal Yayınevi, Ankara 2007, s. 10; TBMM, Kabahatler Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, Dönem: Yasama Yılı: 3, (Çevrimiçi) <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss840m.htm>, 03.01.2017, Madde 1 Gereçesi

²⁶ Diğer mevzuatların da kabahat içerdiği sıklıkla görülmektedir. Farklı konularda düzenlenen kabahatlere örnek olarak bkz. 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu, 4857 sayılı İş Kanunu, 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu, 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, 442 sayılı Köy Kanunu, 2872 sayılı Çevre Kanunu, 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu.

²⁷ Atilla İnan, İbrahim Demir, Uygulamacılar İçin Açıklamalı-Gereççeli Kabahatler Kanunu, yayın evi yok, Ankara 2006, s.13-14.

²⁸ Hüsnü Aldemir, 5560 sayılı Değişiklik Türk Ceza Kanunu ve Kabahatler Kanununun Yorumu, 2. bs., Kartal Yayınevi, Ankara 2007, s. 798.

yazarlar tarafından idari yaptırımların bir türü veya idari yaptırımlardan ayrı bir başlık olarak görülmekte ise de kanun tanımı itibariyle bu çalışma bakımından bir ayırım yapmayı doğru bulmamaktayız.²⁹

Kabahat, Kabahatler Kanunu md. 2'de "kanunun karşılığında idari yaptırım uygulanmasını öngördüğü haksızlık" olarak tanımlanmıştır.³⁰ Kabahat de suçlar gibi birer haksızlıktır; fakat karşılığında ceza veya güvenlik tedbiri yerine idari yaptırımlar öngörülmüştür.³¹ Haksızlık niteliğine vurgu yapılan bu tanım ile sosyal düzene verilen zararların tazmin edilmesi de Kabahatler Kanunu'nun amacı olarak yorumlanabilir.³² Belirtmek gerekir ki doktrinde haksızlık içeriğinin temel alınması gerekliliği yorumu yapıldığı³³ gibi haksızlık kavramının bir nitelik olabileceği sebebiyle kabahatin haksızlık olarak tanımlanması eleştirmiş ve fiil ifadesinin kullanılması gerekliliği de belirtilmiştir.³⁴ Haksızlık kavramının tipe uygun ve hukuka aykırı fiil anlamına

²⁹ Öztürk idari yaptırım gerektiren fiilleri disiplin cezası gerektiren fiiller ve kabahatler olmak üzere ikiye ayırmaktadır. Bkz. Bahri Öztürk, "Kabahatler Kanunu'nun Genel Esasları", İdari Ceza Hukuku Sempozyumu, Editörler: İlhan Ulsan, Funda Başaran Yavaşlar, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2009, s. 124. Özay da hukuksal yapı sebebiyle "idari yaptırım" ifadesinin kullanılması gerektiğini belirtmektedir. İl Han Özay, İdari Yaptırımlar, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul 1985, s.14-16. Ulusoy ise, Kabahatler Kanunu'nun disiplin cezalarını ve regülatif cezaları ayrı ele almasını eleştirmektedir. Ali Ulusoy, İdari Yaptırımlar, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2013, s. 9-13. Çağlayan da öneri olarak "idari düzeni ihlal edici eylem" ve "parasal yaptırım" ya da "parasal idari yaptırım" terimlerini ve "idari yaptırımlar hukuku" veya "idari yaptırımlar kanunu" gibi isimlendirmeleri önermektedir. Bkz. Ramazan Çağlayan, İdari Yaptırımlar Hukuku, s. 123. İkinci de idari yaptırımları idari tedbirler, regülatif cezalar, kabahat cezaları ve disiplin cezaları olarak ayırmaktadır, Murat İkinci, "Ceza Hukuku İlkelere Açısından İdari Yaptırımlar", *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, 2017/3, s. 29- 30. Evren de idari yaptırım gerektiren fiilleri kabahat ve disiplin cezaları olmak üzere ikiye ayırmaktadır. Çınar Can Evren, "Kabahatlerde Kanunilik İlkesi", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. 69, S. 1-2, 2011, s. 981.

³⁰ Kabahat tanımı değerlendirilirken ceza hukuku ilkelerine de yer verilmiştir. Örneğin, ceza kanununu bilmemek mazeret sayılmaz kuralının kabahatler açısından da geçerli olduğuna ilişkin değerlendirme için bkz. Yalçın, s. 45-46.

³¹ Zeynel T. Kangal, Kabahatler Hukuku, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul Haziran 2011, s.1-2.

³² Meran, s. 11.

³³ Haluk Çolak, Gerekçeli-Karşılaştırmalı-Notlu-İçtihatlı Kabahatler Kanunu, Bilge Yayınevi, Ankara 2007, s. 8-9.

³⁴ Yurtcan, s. 15; Çağlayan, İdari Yaptırımlar Hukuku, s. 130; Selçuk Gişi, "Kabahatleri Suç Olmaktan Çıkarma Eğilimi ve Kabahatler Kanunu", *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 8, S.1, 2017, s. 134 - 135

geldiği düşünüldüğünde,³⁵ kanımızca kabahatlerin haksızlık olarak tanımlanması bir sorun teşkil etmemektedir.

Kabahat ayrıca, “karşılığında idari yaptırım uygulanmasının kanunda öngörüldüğü tipe uygun ve hukuka aykırı fiil” olarak³⁶ veya “toplum düzenini, genel ahlakı, genel sağlığı, çevreyi ve ekonomik düzeni korumak amacıyla cezalandırılan bir fiil”³⁷ olarak da tanımlanmaktadır. Kabahatin “hafif yaptırımlarla cezalandırılan haksızlıklar”³⁸ ya da “idare ve ceza hukukunun kesişim noktasında yer alan hukuk kurallarına aykırılık teşkil eden fiiller”³⁹ olarak tanımlandığı da görülmektedir. Türk Dil Kurumu ise kabahat kavramını “uygunsuz hareket, çirkin, yakışıksız davranış, suç, kusur, töhmet” ve “hafif hapis, para cezası veya meslek ve sanattan alıkonulma ile cezalandırılan suç” olarak tanımlamaktadır.⁴⁰ Belirtmek gerekir ki, kanundaki kabahat tanımını doğrultusunda, özel kanunlarda düzenlenen ve karşılığında idari yaptırım öngörülen fiiller de kabahat sayılacaktır.⁴¹

Kabahat tanımına ilişkin önem teşkil eden bir konu Anayasa Mahkemesi’nin bir kararında ele alınmıştır. Kabahat kavramının “haksızlık” olarak tanımlanmasının idari yaptırımın belirsizliğine yol açması ve belirlilik ile hukuki güvenlik ilkesine, dolayısıyla Türkiye Cumhuriyeti Anayasası⁴² md. 2’de yer alan hukuk devleti ilkesine aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesi önünde bu maddenin iptali istenmiştir. Anayasa Mahkemesi, Anayasa md. 2 ve md. 38 doğrultusunda yaptığı incelemede, tanımın yaptırım niteliğine vurgu yapmış

³⁵ İzzet Özgenc, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 12. Bs., Seçkin Yayıncılık, Ankara 2016, s. 291.

³⁶ Kangal, s. 2.

³⁷ Yurtcan, s. 15.

³⁸ İnan, Demir, s. 15.

³⁹ Kaşka, s. 174.

⁴⁰ (Çevrimiçi) http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5a251bba9656b8.63194951.25.12.2017. Belirtmek gerekir ki, “hafif hapis, ... suç” olarak yapılan ikinci tanım, kanımızca 765 sayılı CK dönemine ilişkindir; nitekim 5252 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun md. 7 uyarınca kanunlardaki hafif hapis veya hafif para cezası idari para cezası olarak değiştirilmiştir. Aynı yorum için bkz. Ekinci, s. 11. Kabahat tanımına ilişkin ölçütler için ayrıca bkz. Burcu Erdinç, “İdari Yaptırımların Kavramsal Çerçevesi ve Cezai Yaptırımlarla Karşılaştırılması”, *Ankara Barosu Dergisi*, S. 2, 2012, s. 249.

⁴¹ Aldemir, s. 798; Zafer, s. 669

⁴² Bundan sonra Anayasa olarak anılacaktır.

ve “‘Kabahat’ tanımı yapılmak suretiyle, daha önce idari yaptırıma tabi olmayan bir eylem, idari yaptırıma tabi kılınmamakta, aksine kanunla idari yaptırıma tabi kılınmış eylemler kabahat olarak adlandırılmaktadır. Bir başka deyişle, itiraz konusu kural ile yapılan kabahat tanımı, daha önce suç olmayan bir eylemi suç niteliğine dönüştürmemektedir” gerekçesi ile eylemin belirsiz ve öngörülemez olmadığını belirtmiş ve davayı reddetmiştir.⁴³

Kabahat tanımlarken, kabahati suçtan ayıran özelliklere de değinmek gerekmektedir; nitekim uygulanacak kanunlar açısından bu ayırım önem teşkil etmektedir.⁴⁴ Kabahat ile suçları birbirlerinden ayırmak için şekil ve esasa ilişkin kıstaslar kullanılabilir.⁴⁵ Öngörülen yaptırımlar ve uygulanan usuller şekli kıstas olarak sınıflandırılabilir.⁴⁶ Yaptırımlara dair ayırma ilişkin olarak da suçların karşılığında hapis veya adli para cezası ve/veya güvenlik tedbiri öngörülmüşken, kabahatlerin karşılığında idari yaptırımlar öngörülmüştür.⁴⁷ Usul olarak

⁴³ AYM Kararı, E. 2007/115, K. 2009/80, T. 11.06.2009. Kararın ayrıntılı değerlendirmesi için bkz. Yasin Söyler, Kabahatler Kanununa İlişkin Anayasa Mahkemesi Kararı Üzerine Bir Değerlendirme, Yasama, S.12, Mayıs-Ağustos 2009, s.136-167.

⁴⁴ Kangal, s. 28. Belirtmek gerekir ki kabahat kavramı doktrinde idari suç olarak da kullanılmaktadır. Bkz. Mustafa Ekinci, Anlatımlı-Gerekçeli Kabahatler Kanunu ile İdari Suç ve Cezalar, Adalet Yayınevi, Ankara 2005, s.1. Kabahatlerin suçlardan suç politikası ve teorik temellerin belirlenmesi açısından ayırılması gerekliliği konusunda ayrıca bkz. Mahmutoğlu, Kabahatleri Suç Olmaktan Çıkarma Eğilimi, s. 54-55. Bu bağlamda toplumun ağır cezalandırılmasını istemediği fiillerin kabahat olarak nitelendirilmesine ilişkin bkz. Çelikkilek, s.4. Suç ve kabahatler arasında fark olmadığını savunan görüşlerin değerlendirmeleri için bkz. Guido Zanobini, “İdari Ceza Hukukunda Kıstas Meselesi”, Çev. Yılmaz Günel, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 1963, C. 18, S. 3, s. 309-310. Fakat Zanobini, suç ve kabahatler arasında ayırım yapmanın hukuk biliminin bir görevi olduğunu belirtmektedir. Guido Zanobini, *İdari Müeyyideler*, Çev. Yılmaz Günel, Ankara, Sevinç Matbaası, 1964.

⁴⁵ Amaç, yaptırım türleri, usul, netice ve hukuki nitelik başlıkları altında karşılaştırma yapıp değerlendirmek de mümkündür. Bkz. Çağlayan, *İdari Yaptırımlar Hukuku*, s. 27-35. Uygulama alanı, amaç, korunan hukuksal değer, ağırlığı, yaptırımı uygulayan makam, yaptırımın türü, yaptırımın hukuki sonucu, yaptırıma karşı gidilebilecek kanun yolları, non bis idem ilkesi, kanunilik ilkesi, kişisel ilkesi, geriye yürümezlik, uygulanacak kişi, yaptırımın uygulama usulü, yaptırımın ağırlığı, orantı ilkesi bakımından başlıkları altında karşılaştırma için bkz. Mustafa Özen, *İdari Ceza Hukuku*, Adalet Yayınevi, Ankara 2013, s. 20-32.

⁴⁶ Kangal, s. 28-29

⁴⁷ Kangal, s. 28-29. Bu yaptırımları görünümleri değil; fakat sonuçları açısından farklı olmasına ilişkin değerlendirme için ayrıca bkz. Yücel Oğurlu, *İdari Yaptırımlar Karşısında Yargısal Koruma*, Seçkin Yayınevi, Ankara 2000, s. 51-52.

ayırma da suçların mahkemeler, kabahatlerin ise idari makamlar tarafından karara bağlanması örneği verilebilir.⁴⁸ Esasa ilişkin ayrımlar ise nitelik ve nicelik kıstasları olmak üzere sınıflandırılabilir.⁴⁹ Nitelik kıstası, suçlar ve kabahatler arasında nitelik farklı olduğunu ve kabahatlerin hukuksal bir değeri ihlal etmediğini ifade etmektedir.⁵⁰ Nitelik kıstası değerlendirilirken, korunan hukuksal yararın konusu, ihlalin somut veya soyut olması, haksızlığın niteliğinin değerlendirilmesi, kusur gibi farklı kıstaslar göz önünde bulundurulmuştur.⁵¹ Nicelik kıstası, suçlar ile kabahatlerin birbirlerinden nicelik olarak ayrıldığını ve kabahatlerin de hukuksal değeri ihlal ettiğini belirtmektedir.⁵² Nicelik kıstası açısından değerlendirme yapılırken hukuka aykırılığın şekli yönüyle ilgilenilmiş ve bir fiilin yasak olmasındaki pozitif temel incelenmiştir.⁵³, ⁵⁴ Türk hukukunda nitelik kıstasının esas aldığı hususların yeterli olmaması sebebiyle nicelik kıstasının kabul edilmesi gerektiği ve uygulanan yaptırım doğrultusunda bu ayrımın yapılması gerekliliği kabul edilmiştir.⁵⁵ Nitekim Kabahatler Kanunu'nda yer alan kabahat tanımından ve gerekçesinden anlaşılacağı üzere Kabahatler Kanunu, nicelik kıstasını esas almaktadır.⁵⁶ Bu konuda herhangi bir tartışma söz konusu olmadığı da ifade edilmektedir.⁵⁷

⁴⁸ Kangal, s.28-29; Oğurlu, s. 44.

⁴⁹ Gülgeç bu ayrımı teorik ayrım olarak değerlendirmektedir. Yahya Berkol Gülgeç, "Teoride ve Pozitif Hukukta Suç - Kabahat Ayrımı", Kabahatler Hukuku Yazıları 1, Editör: Zeynel Kangal, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul Nisan 2017, s. 46-37.

⁵⁰ Kangal, s. 30-35.

⁵¹ Mahmutoğlu, Kabahatleri Suç Olmaktan Çıkarma Eğilimi, s. 56-76.

⁵² Kangal, s. 30-35.

⁵³ Mahmutoğlu, Kabahatleri Suç Olmaktan Çıkarma Eğilimi, s. 85-86.

⁵⁴ Nicelik ve nitelik kıstaslarının birlikte ele alındığı üçüncü bir karma kategorinin oluştuğu da söylenmektedir. Bkz. Akbulut, s. 100-101; Gülgeç, s. 50-52.

⁵⁵ Mahmutoğlu, Kabahatleri Suç Olmaktan Çıkarma Eğilimi, s. 86-93. Centel, Zafer ve Çakmut, nicelik farkının bulunmasını kabahat ve suçların yasa koyucu tarafından birbirlerine dönüştürülebilmesi ile de açıklamaktadır. Bkz. Centel, Zafer ve Çakmut, s. 214.

⁵⁶ TBMM, Genel Gerekçe ve Madde 2 Gerekçesi; Hakan Kaşka, "Kabahatlerin Beyaz Hüküm Niteliğindeki Normlarla Düzenlenebilmesi Meselesi (Kabahatler Kanunu Madde 4/1 Üzerine Bir İnceleme)", *S.D.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2013, C.3, S. 2, s. 173.

⁵⁷ Akbulut, s. 108. Erdinç nitelik olarak ayrıldıklarını ve suçlar ile tek ortak noktalarının haksızlık içermek olduğunu belirtmektedir. Bkz. Erdinç, s. 248.

3. Kabahatler Kanunu'nun Genel Kanun Niteliği⁵⁸

Kabahatler Kanunu md. 3 uyarınca kanunun "idari yaptırım kararlarına karşı kanun yoluna ilişkin hükümleri, diğer kanunlarda aksine hüküm bulunmaması halinde"; "diğer genel hükümleri, idari para cezası veya mülkiyetin kamuya geçirilmesi yaptırımını gerektiren bütün fiiller hakkında" uygulanır. Bu maddeye ilişkin değerlendirmelerimiz öncesinde maddenin eski halinin incelenmesini uygun bulmaktayız. 2006 değişikliğinden önce Kabahatler Kanunu'nun genel hükümlerinin diğer kanunlardaki kabahatler hakkında da uygulanacağı öngörülmüştü. Bu madde, kanun yoluna ilişkin madde⁵⁹ ile birlikte değerlendirildiğinde, maddenin ilk hali ile tüm kabahat kararlarına karşı kanun yolunun sulh ceza hâkimliği olmasının amaçlanmış olduğu görülmektedir.

Bu madde için de Anayasa Mahkemesi'ne iptal davası açılmıştır. Anayasa Mahkemesi, bu düzenlemenin Anayasa'nın 125., 140., 142. ve 155. maddeleri doğrultusunda öngörülen adli-idari yargı ayırımına aykırılık teşkil ettiğini ve kanun koyucunun idari yargıda görülmesi gereken bir uyumsuzlukta adli yargının görevlendirilmesine ilişkin "geniş takdir hakkının" olmadığını belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi ağır suç oluşturan eylemlere ilişkin olarak ceza hukuku ile alakadar olması açısından ceza mahkemesinin görevli olmasının mümkün olduğunu belirtmek ile birlikte "idare hukuku esaslarına göre tesis edilen bir idari işlemin, sadece para cezası yaptırımı içermesine bakılarak denetiminin idari yargı alanından çıkarılarak adli yargıya bırakılması[nın] olanaklı" olmadığına hükmetmiştir.⁶⁰ Bu iptal kararı doğrultusunda madde bugünkü şekilde değiştirilmiştir.

⁵⁸ Bu hüküm doktrinde bazı yazarlar tarafından "Kabahatler Kanunu'nun Konu Bakımından Uygulama Alanı" olarak da ele alınmıştır. Bkz. Kangal, s. 62-63.

⁵⁹ Kabahatler Kanunu md. 27. "İdari para cezası ve mülkiyetin kamuya geçirilmesine ilişkin idari yaptırım kararına karşı, kararın tebliği veya tefhimi tarihinden itibaren en geç on beş gün içinde, sulh ceza mahkemesine başvurulabilir." Ayrıca belirtmek gerekir ki, 6545 sayılı 18.06.214 sayılı Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile sulh ceza mahkemeleri, sulh ceza hâkimliği olarak değiştirilmiştir.

⁶⁰ AYM, E. 2005/108, K. 2006/35, T.01.03.2006. Karardaki karşı oyun gerekçelerine de dikkat çekmek gerekir. Karşı oy, idari yaptırımın cezalandırma amacı ve kanun koyucunun takdir yetkisi göz önünde tutulduğunda adli yargının görevli olabileceğini; hatta bu durumun "uygulamada birlik ve ahenk sağlanarak, hukuk güvenliği" tesis edeceğini belirtmiştir.

Mevcut düzenleme doğrultusunda, Kabahatler Kanunu'ndaki kanun yoluna ilişkin hükümler diğer kanunlarda aksine hüküm yok ise; diğer genel hükümler ise idari para cezası veya mülkiyetin kamuya geçirilmesi yaptırımını gerektiren bütün fiiller hakkında uygulanmaktadır⁶¹. Bu bağlamda Kabahatler Kanunu diğer kanunlara göre genel kanun niteliğindedir;⁶² fakat aşağıda da detaylandıracağımız üzere genel kanun niteliği sınırlandırılmıştır.⁶³ Burada genel kanun niteliğinin idari para cezası veya mülkiyetin kamuya geçirilmesine ilişkin yaptırım gereken fiiller açısından geçerli olduğu ve diğer yaptırımların öngörüldüğü fiiller açısından Kabahatler Kanunu uygulanmayacağı ifade edilmiştir.⁶⁴ Bu düzenleme ile kabahatlere bağlanan hukuki sonuçların veya yaptırımın infazına ilişkin hususların özel kanunlarda belirlenmesi gibi kazuistik düzenlemelerin önüne geçilmesi amaçlanmıştır.⁶⁵ Bu şekilde idari yaptırım rejimi tek bir sistem altında düzenlenmiştir⁶⁶ ve tüm kabahatler açısından geçerli olan "ilkelere dayalı bir sistem" getirilmiştir.⁶⁷ Yargıtay da "Kabahatler Kanunu'nun 2. bölümünde yer verilen çeşitli kabahatler dışında, diğer yasalarımızda da birçok kabahat bulunmaktadır" açıklaması ile maddenin amacının "...hukukun uygulanmasında birlik ve hukuk güvenliğini sağlamak..." olduğunu

⁶¹ Değiştirilmiş şekliyle bu madde tekrar Anayasa Mahkemesi'nin önüne gitmiştir. Anayasa Mahkemesi bu kararında haklı neden ve kamu yararının bulunduğu durumlarda idari yargıya tabi olması gereken uyumsuzluğun adli yargıda görülebileceğine ve uyumsuzlukların yaygın olan sulh ceza mahkemelerinde görülecek olmasının hak arama özgürlüğü açısından da olumlu olduğuna hükmetmiş ve davayı reddetmiştir. AYM, E. 2007/115, K. 2009/80, T. 11.06.2009

⁶² Kangal, s. 62; Ekinci, s. 12. Akbulut, kabahatlerin diğer kanunlarda da düzenlenmesinin Kabahatler Kanunu'nun genel kanun olduğunu gösterdiğini ifade etmektedir. Akbulut, s. 45.

⁶³ Adem Sözüer, Selman Dursun, "TCK, CMK ve Kabahatler Kanunu'ndaki Son Değişiklikler Ne Getiriyor?", *Hukuki Perspektifler Dergisi*, 2006, S. 9, s. 216.

⁶⁴ Kangal, s. 62-63. Para cezası ve mülkiyetin kamuya geçirilmesi yaptırımları dışındaki yaptırımlara ilişkin değerlendirmeler için bkz. Sadi Kayabaşı, "İdari Yargının Görev Alanında Kabahatler Kanunu ile Meydana Gelen Değişiklikler", *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, (Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), İstanbul 2010, s. 87-89.

⁶⁵ Çolak, s. 9-10; Yılmaz, s. 369-370. Kazuistik düzenlemelere görevli mahkemelere başvuru sürelerinin farklılığı örnek verilebilir. Bkz. Kayabaşı, s. 35, TBMM, Madde 3 Gereği.

⁶⁶ Yalçın, s. 44; Çelikbilek, s. 5. Sistemsizliğin hâkim olmasının engellendiğine ilişkin bkz. Yüksel Erdoğan, *Kabahatler Kanunu*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2005.

⁶⁷ Sözüer ve Dursun, "5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nda Öngörülen Kabahatler", s. 194.

ifade etmiştir.⁶⁸ Tekrar belirtmek gerekir ki, bu kanunun kanun yoluna ilişkin hükümleri eğer diğer kanunlarda aksine hüküm yoksa uygulanacaktır; yani diğer kanunlarda öngörülen yaptırımlara karşı başvuru yolu idari yargı olarak öngörülmediyse başvuru yolu Kabahatler Kanunu md. 27 uyarınca adli yargı olacaktır. Örneğin, Sermaye Piyasası Kanunu md. 105/4 doğrultusunda, kanun uyarınca verilen idari para cezalarına karşı idari yargı yoluna başvurulması gerekmektedir.⁶⁹

Bu madde kapsamında Kabahatler Kanunu'nun doktrinde temel kanun olduğu görüşü de savunulmuştur. Bu görüş doğrultusunda Kabahatler Kanunu ile diğer kanunların çatışması halinde Kabahatler Kanunu uygulanacaktır.⁷⁰ Fakat temel kanun Anayasa normlar hiyerarşisinde tanınmamaktadır, yani Anayasa kanunlar arasında bir hiyerarşi öngörmemektedir. Bu sebeple Kabahatler Kanunu'nun temel kanun niteliğinde olduğunu söylemek ve Kabahatler Kanunu'na kabahatlere ilişkin çıkarılan/çıkarılacak olan diğer kanunlara göre üstünlük tanımak mümkün değildir. Bu bağlamda, Kabahatler Kanunu yürürlüğe girdikten sonra çıkarılan kanunlarda kabahatlere ilişkin genel ilkeler düzenlenir ise bu ilkeler Kabahatler Kanunu'na aykırılık sebebiyle geçersiz olmayacaktır.⁷¹ Örneğin Danıştay, Kabahatler Kanunu'ndan sonra getirilen 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 2008 tarihli hükmünü, Kabahatler Kanunu md. 3 gerekçesiyle esas almayan ilk derece mahkemesi kararını bozmuştur.⁷²

Kabahatler Kanunu md. 3 bağlamında sistem birliğinin sağlanmış olduğu söylenebilecekse de⁷³ kanun yoluna ilişkin olarak ikili sistem devam etmektedir. İkili sistemin devam ediyor olması doktrinde Anayasa Mahkemesi kararındaki karşı oyda belirtildiği üzere "uygulamada birlik, ahenk ve hukuk güvenliği" parçalandığı gerekçesi ile

⁶⁸ Yargıtay 7. Ceza Dairesi, E.2011/1249, K.2011/1648, T. 16.02.2011.

⁶⁹ Farklı örnekler için bkz. Kayabaşı, s. 60.

⁷⁰ Öztürk, s. 127. Kabahatler Kanunu ile çelişen hükümlerin artık uygulanamayacağına ilişkin bkz. Ekinci, s. 15.

⁷¹ Özen, s. 16. TCK md. 5'e ilişkin benzer değerlendirme için bkz. Özgenç, s. 98. Özgenç bu durumu TCK md. 5'in TCK'dan sonra çıkarılan kanunlar açısından "mevzuat disiplini sağlama yönünden bir etkisi" bulunmayacağı şeklinde ifade etmiştir.

⁷² Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu, E. 2014/4501, K. 2016/32, T. 20.01.2016.

⁷³ Bekar, s. 1038; Yılmaz, s. 369. Yılmaz, değişiklik öncesi dönem için bu değerlendirmeyi yapmıştır.

eleştirilmektedir.⁷⁴ Yargı yoluna ilişkin olarak Uyuşmazlık Mahkemesi kararlarının çokluğu göz önünde bulundurulduğunda bu sistemin özellikle en başta yargı yolunun tespitinde karışıklığa yol açtığını söylemek yerinde olacaktır.⁷⁵ Bu uyuşmazlıkların madde değişikliğinin yürürlüğe girmesinin ilk senelerinde gerçekleştiği düşünüldüğünde, günümüzde bir karışıklığın olmadığı varsayılabilir. İkili sistem eleştirilirken denetimin, kabahatlere idare tarafından idari işlem olarak karar verilmesi ve kabahatlerin idari işlem olarak infaz edilmesi gerekçesi ile tamamen idari yargıya bırakılması gerekliliği de ileri sürülmüştür.⁷⁶ Burada dikkat çekilmesi gereken nokta adli yargı ile idari yargının bu konuyu nasıl ele alacağıdır. İdari yargının konuyu idari işlemlerin unsurları açısından değerlendirebileceğini söylemek yerinde olacaktır;⁷⁷ nitekim idari yaptırımların idari işlem niteliğinin onların “baskın kimliği”ni oluşturduğu ileri sürülmüştür.⁷⁸ Yargıtay Ceza Genel Kurulu ise “Kabahatler Kanunu ile getirilen sistem gereği, kabahatler ve bunlar karşılığında öngörülen idari yaptırım kararları[nun], idari bir işlemin ötesinde, ceza hukukunun genel prensipleriyle yakın ilişki içinde bulun[duğuna]” hükmetmiştir.⁷⁹ Danıştay da yakın tarihli bir kararında “Kabahatler Kanunu’nun anılan hükümlerinin göz ardı edilerek karar verilmesi[nin] mümkün olmadığı”nu ifade etmiştir.⁸⁰ Bu doğrultuda, kabahatlere ilişkin değerlendirme yapılırken ceza hukukundan yararlanması gerekliliği de göz önünde bulundurulmalıdır.

⁷⁴ Otacı ve Keskin, *Türk Kabahatler Hukuku, Genişletilmiş 2. Bs., Adalet Yayınevi, Ankara 2010, s. 42.* Yazarlar genel kanun niteliğinin kaybedildiğini de belirtmektedirler. Bkz. Otacı ve Keskin, s. 43. İçel de ikili sistemi istikrarın engellenmesi bakımından eleştirmektedir. Bkz. Kayıhan İçel, “Çağdaş Ceza Hukukunun Evrensel İlkelerinin Kabahat Türünden Eylemler Alanındaki Boyutları”, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, S. 7, s. 628.

⁷⁵ Kazancı veri tabanında kanun-madde endeksi seçeneği ile arama yapıldığında çoğunluğu 2006-2009 yıllarına ait olmak üzere 400’den fazla Uyuşmazlık Mahkemesi Hukuk Bölümü kararına ulaşılmaktadır. Kararlar için bkz. www.kazanci.com.

⁷⁶ Ramazan Çağlayan, *Kabahatler Kanunu ve Uygulaması, Perşembe Konferansları, 0264, 2010, s. 149-150.* İdari yargı denetimine tabi olması gereken bazı konuların adli yargı denetimine bırakılmış olması eleştirisi için bkz. Mustafa Karabulut, *İdari Yaptırımların Hukuki Rejimi, Turhan Kitapevi, Ankara 2008, s. 85.*

⁷⁷ Karagülmez, s. 36; Özay, s. 103 vd.; yaptırımların idari işlemin unsurları açısından ele alınışı için bkz. M. Yasin Aslan, “İdari Yaptırımlar”, *TBB Dergisi*, 2009, S. 85, s. 184-187.

⁷⁸ Turgut Tan, “İdari Yaptırımlar ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’ndeki Güvenceler”, Prof. Dr. A. Şeref Gözübüyük’e Armağan, Turhan Kitapevi, Ankara 2005, s.310.

⁷⁹ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E. 2006/9-23, K. 2006/141, T. 16.5.2006.

⁸⁰ Danıştay 15. Daire, E. 2016/2471, K. 2017/1119, T. 09.03.2017.

4. Kabahatler Kanunu'nda Kanunilik İlkesi

Kanunilik ilkesi ceza hukukunun "ana ilke ve özelliklerinden en başta geleni"dir ve ceza hukukunun temelini oluşturmaktadır.⁸¹ Bu ilke Anayasa md. 38'de "kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmaz; kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez" hükmü ile koruma altına alınmıştır. TCK md. 2'de de suçta ve cezada kanunilik ilkesi kabul edilmiştir.⁸² Kanunilik ilkesinin kabahat alanında uygulanmasına ilişkin ilkenin kabahatler açısından geniş ölçüde bertaraf edildiği,⁸³ idareye çeşitli serbesti tanımak suretiyle kabul edilmesi gerektiği⁸⁴ ve mutlak olarak uygulanması gerekliliği⁸⁵ olmak üzere çeşitli görüşler gelişmiştir. Kanunilik ilkesinin, idari yaptırımlar açısından da, ceza hukuku alanındaki kadar katı olmasa da gerekli olduğu ifadesi doğrultusunda;⁸⁶ ilkenin TCK'daki düzenlemeler kadar keskin bir kabulü söz konusu olmamıştır.⁸⁷ Kanunilik ilkesinin kabahatler için de geçerli olması hukuki güvenliğin sağlanması açısından önem teşkil etmektedir; nitekim kabahat yaptı-

⁸¹ Sulhi Dönmezer, Sahir Erman, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, Cilt:1, Yeniden gözden geçirilmiş 11. Bs., Beta, İstanbul 1994, s. 17.

⁸² TCK md.2'de kanunilik ilkesi hem suç teşkil eden fiil hem de cezalar bakımından mutlak kanunilik ilkesini benimsemiştir. TCK md. 2: "(1) Kanunun açıkça suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanamaz. Kanunda yazılı cezalardan ve güvenlik tedbirlerinden başka bir ceza ve güvenlik tedbirine hükmolunamaz. (2) İdarenin düzenleyici işlemleriyle suç ve ceza konulamaz. (3) Kanunların suç ve ceza içeren hükümlerinin uygulanmasında kıyas yapılamaz. Suç ve ceza içeren hükümler, kıyasa yol açacak biçimde geniş yorumlanamaz."

⁸³ Feyyaz Gölcüklü, "'İdari Ceza Hukuku' ve Anlamı; İdarenin Cezai Müeyyide Tatbiki", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, C. 18, S. 02, s. 137.

⁸⁴ Özay, s. 60-61.

⁸⁵ Mahmutoğlu, Kabahatleri Suç Olmaktan Çıkarma Eğilimi, s. 105-106.

⁸⁶ Oğurlu, s. 57. Kabahatler bakımından kanunilik ilkesinin geçerliliği tespit edilirken, ortada suç olmadığı için ceza hukuku bakış açısıyla hareket edilmemesi gerektiğine ilişkin bkz. Ali Pehlivan, "Kabahatler Hukukunun Genel Esasları", Yayınlanmamış Doktora Tezi, (Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), İstanbul 2011, s. 78.

⁸⁷ Bekar, s. 1039. Özay, s. 60. Özay, kesin çizgilerle belirlenmesine gerek de olmadığı görüşündedir. Ayrıca belirtmek gerekir ki, Özay kanunilik ilkesinin idari yaptırımlara ilişkin olarak "çok daha geniş boyutlara ulaşabilecek potansiyel bir önem" taşıdığını belirtmektedir. Bkz. Özay, s. 31; Özay ile aynı görüşte bkz. Mehmet Akif Bardakçı, "Kabahatler Kanununa Göre İdari Para Cezaları ve İdari Para Cezalarının Yargısal Denetimi", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), İstanbul 2006, s. 36.

rımları bireylerin temel hak ve özgürlüklerini sınırlandırmakta ve bu sebeple kabahat teşkil eden fiillerin önceden biliniyor olmaları gerekmektedir.⁸⁸ Kabahatler hukuku kişileri “bir şeyi yapmaya veya yapmamaya zorladıkları için” de ceza hukuku prensiplerinden kanunilik prensibine de uygun olmalıdır.⁸⁹ Bu durum Anayasa md. 2’de yer alan hukuk devleti ilkesi ile de açıklanabilir.⁹⁰ Temel hak ve özgürlüklerin sadece kanun ile sınırlandırılabilmesini öngören Anayasa md. 13 ve idarenin kanuniliğinin düzenlendiği Anayasa md. 123/1 doğrultusunda kabahatlerin de kanun ile düzenlenmesi gerekliliği görülmektedir.⁹¹

Kabahatler Kanunu md. 4 uyarınca ise “hangi fiillerin kabahat oluşturduğu, kanunda açıkça tanımlanabileceği gibi; kanunun kapsam ve koşulları bakımından belirlediği çerçeve hükmün içeriği, idarenin genel ve düzenleyici işlemleriyle de doldurulabilir. Kabahat karşılığı olan yaptırımların türü, süresi ve miktarı, ancak kanunla belirlenebilir.” Genel düzenleyici işlemler “sürekli, soyut, nesnel ve genel” durumların belirlendiği ve “hukuk düzenine yeni kural getiren, ya da olan bir kuralı değiştiren veya kaldıran işlemlerdir”.⁹² Maddeden görüldüğü üzere idare, genel ve düzenleyici işlemleri ile çerçeve hükmün içeriğini doldurabilmektedir; yani genel ve düzenleyici işlemler yaptırıma bağlanan eylemleri düzenleyebilmektedir.⁹³ , ⁹⁴ Türk ceza hukukunda, suç (ya da kabahat) teşkil eden fiillerin kanun ile düzen-

⁸⁸ Kangal, s. 45-46.

⁸⁹ Ersan Şen, “İdari Ceza Hukuku”, İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, S. 8, Temmuz 1994, s. 22.

⁹⁰ Karagülmez, s. 38; Oğurlu, s. 58; Hayrettin Kurt, “İdari Yaptırımlara Karşı Güvenceler”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2014, C. 18, S. 1, s. 149.

⁹¹ Aynı şekilde bkz. Kangal, s. 46.

⁹² Şeref Gözübüyük, Turgut Tan, *İdare Hukuku Genel Esaslar*, Cilt 1, 11. Bs., Turhan Kitapevi, Ankara 2016, s. 355-356.

⁹³ Cengiz Otacı, *Türk Kabahatler Hukuku*, Turhan Kitapevi, Ankara Ocak 2006, s. 21.

⁹⁴ Gerekece doğrultusunda Çağlayan, Yurtcan, Bekar, Karabulut, Evren ve Uğur çerçevenin Kabahatler Kanunu md. 2 doğrultusunda çizildiğini belirtmektedir. Bkz. Çağlayan, *İdari Yaptırımlar Hukuku*, s. 133; Yurtcan, s. 44-45 ve Bekar, s. 1039; Evren, s. 983; Hüsamettin Uğur, “Kabahatler Kanunu ve 5252 Sayılı Kanun’a Göre İdari Para Cezası Ve Yargıtay Uygulaması”, *TBB Dergisi*, 2009, S. 85, s. 191. Fakat kanımızca burada çerçeve hüküm olarak değerlendirilmesi gereken konu sadece Kabahatler Kanunu değil kabahatin genel düzenleyici işlem ile düzenlenmesini öngören ilgili kanun hükmüdür. Benzer görüş için bkz. Çelikkalek, s. 13. Karabulut ayrıca bu kavramların geniş bir alanı kapsadığını ve idarenin yetkisinin de genişlediğini belirtmekle birlikte, yasanın kabahatin genel çerçevesini belirtmesi gerektiğini de ifade etmektedir. Karabulut, 139.

lenmeyip, idare tarafından belirlenmesine bırakılan hükümler “beyaz hüküm” veya “çerçeve kanun” olarak adlandırılmaktadır.⁹⁵ Türk hukukunun kabahatlere ilişkin beyaz hüküm düzenlemesine izin verdiği⁹⁶ ve beyaz hükümde konulan boşluğun idari işlem ile doldurulacağı ifade edilebilir.⁹⁷ Dolayısıyla ilk fıkranın iki imkândan bahsettiğini söylemek yerinde olacaktır. Bu doğrultuda kabahatler, kanunlarda tanımlanabilir veya genel düzenleyici işlemler ile düzenlenebilir.⁹⁸ Bu bağlamda kabahatler hukukunun ceza hukuku kadar “sert ve tavizsiz” olmadığını⁹⁹ ve yumuşatıldığını,¹⁰⁰ dolayısıyla Kabahatler Kanunu’nda esnek bir düzenlemenin kabul edildiğini söylemek yerinde olacaktır.¹⁰¹ Bu husus, değişen ve gelişen ihtiyaçlar ve her fiilin tek tek meclis tarafından belirlenmesi gerekliliğinin meclisin iş yüküne yapacağı etki göz önünde tutulduğunda yerinde bir düzenleme olarak nitelendirilmiştir.¹⁰² Belirtmek gerekir ki, kabahat teşkil eden fiillerin genel düzenleyici işlem ile belirlenmesi keyfiliğe yol açacak şekilde yorumlanmamalıdır. Danıştay da yakın tarihli bir kararında “eylem ile uygulanan idarî yaptırım örtüşmeli ve muhatabına kanunda karşılığı olmayan veya eylem ile örtüşmeyen bir idarî yaptırım uygulanmamalıdır” diyerek bu durumu yinelemiştir.¹⁰³

⁹⁵ Özgenç, s. 110.

⁹⁶ Özgenç, s. 122; Kaşka, s. 197.

⁹⁷ Öztekin Tosun, “Yürütme Organlarının Koyduğu Kaidelere Aykırılıkların Cezalandırılması”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 1962, C. 28, S. 2, s. 362.

⁹⁸ Kaşka, maddede belirtilen “kanun”un hem maddi hem de şekli anlamda kanun olduğunu ifade etmektedir; fakat yasama organı tarafından kabul edilen kanunların kastedilmiş olduğunu belirtmektedir. Bkz. Kaşka, s. 200-201.

⁹⁹ Otacı ve Keskin, s.27. Taviz verilebileceğinin öngörüldüğü değerlendirme için benzer şekilde bkz. Murat Ekinci, s. 27. Kanunilik ilkesinin ceza hukukundaki kadar sert olmadığı değerlendirme için bkz. Oğurlu, s.58. Kanunilik ilkesinin ceza hukukundaki kadar “açık ve keskin” olmadığına ilişkin bkz. Erdoğan, s. 29.

¹⁰⁰ Tan, s. 318; Çağlayan, *İdari Yaptırımlar Hukuku*, s. 41.

¹⁰¹ Kangal, s. 46. Meran, s. 17; İnan ve Demir, s. 18; Yalçın, s. 53; Yılmaz, s. 370. Bahtiyar, idarenin kanuniliğinin daha geniş bir yaklaşıma sahip olduğunu belirtmiştir. Bahtiyar Akyılmaz, “Anayasal Esaslar Çerçevesinde Kamu Personeli Disiplin Hukuku ve Uygulamadaki Sorunlar”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2002, C. 6, S. 1-2, s. 241; TBMM, Madde 4 Gerekçesi.

¹⁰² Murat Ekinci, s. 30. Ulusoy, özellikle bağımsız idari otoritelerin verdikleri cezalar açısından kanun çerçevesinin genel olması gerektiğini belirtmektedir; nitekim bağımsız idari otoritelerin görev ve yetki alanları kanunlarda belirlenmiştir ve bu belirlemeler de otoritelerin tesis edebilecekleri yaptırımların sınırını oluşturur. Ulusoy, s. 86-87.

¹⁰³ Danıştay 13. Daire, E. 2010/2160, K. 2016/4316, T. 22.12.2016.

Yaptırımların türü, süresi ve miktarı ise genel düzenleyici işlemler ile değil¹⁰⁴ sadece kanunla belirlenebilecektir; dolayısıyla yaptırımlar açısından “kanunsuz yaptırım olmaz kuralı” benimsenmiştir.¹⁰⁵ Örneğin, Çevre Kanunu md. 20’de “...bu Kanun uyarınca çıkarılan yönetmeliklere aykırı olarak ... atık boşaltanlara 24.000 Türk Lirası idari para cezası” verilmesini öngörülmüştür. Bu hüküm, kabahat teşkil eden fiillerin yönetmelik ile tespit edilebilecek olmasına rağmen yaptırımın kanunda belirlendiğinin bir örneğidir.¹⁰⁶ Fakat, yaptırımın tespitinin idarenin düzenleyici işlemlerine bırakıldığı da görülmektedir. İdari yaptırım miktarının Rekabet Kurulu’nun çıkaracağı yönetmelik ile düzenleyebilmesi doğrultusunda çıkarmış olduğu yönetmeliğin kanunilik ilkesine aykırılık teşkil ettiğinin ileri sürüldüğü bir kararda Danıştay, ilgili 4054 sayılı Kanun’un azami oranı belirlemiş olduğunu ve Rekabet Kurulu’nun takdir yetkisinin olduğunu belirtmiş ve yönetmelikle belirlenen cezanın kanunun belirlediği sınırı üzerine çıkmaması sebebiyle hukuka aykırılık görmemiştir.¹⁰⁷

Yaptırımların yasa ile belirlenme zorunluluğu “temel hak ve özgürlüklere saygı” ve “hukuka bağlı devlet” anlayışı¹⁰⁸ ve idarenin keyfiliğinin önlenmesi amacı¹⁰⁹ ile açıklanabilir. Bu açıklamalarımız doğrultusunda kanunilik ilkesinin “kabahatte kanunilik” ve “yaptırımda kanunilik” olmak üzere ikiye ayrıldığı söylenebilecektir.¹¹⁰ Kabahatler Kanunu’nda kanunsuz ceza olmaz ilkesinin mutlak olarak kabul edildiğini; fakat kanunsuz suç olmaz ilkesinin mutlak olarak kabul edilmediğini söylemek yerinde olacaktır.¹¹¹ Danıştay da bir kararında Kabahatler Kanunu’nun “idari yaptırımlar konusunda genel kanun niteliğini haiz Kabahatler Kanunu, idari yaptırımlar konusunda, yalnızca yaptırımın türü, süresi ve miktarı bakımından mutlak olarak kanunilik ilkesini benimsemiş bulun[duğunu]” ifade etmiştir.¹¹² Ayrıca belirtmek gerekir ki, kanunilik ilkesinin farklı kabahatlere farklı

¹⁰⁴ Çağlayan, İdari Yaptırımlar Hukuku, s. 133, Bekar, s. 1039.

¹⁰⁵ Akbulut, s. 130.

¹⁰⁶ Farklı örnekler için bkz. Yalçın, s. 55.

¹⁰⁷ Danıştay 13. Daire, E. 2015/1822, K. 2015/4829, T. 30.12.2015.

¹⁰⁸ Yurtcan, s. 45; Çağlayan, İdari Yaptırımlar Hukuku, s. 133-134.

¹⁰⁹ Özen, s. 28.

¹¹⁰ Çağlayan, İdari Yaptırımlar Hukuku, s. 41.

¹¹¹ Murat Ekinci, s. 27-28.

¹¹² Danıştay 13. Daire, E. 2010/2490, K. 2013/2706, 01.11.2013.

uygulanacağı da ileri sürülmüştür. Örneğin, eski içtihatlarda disiplin cezalarına ilişkin olarak yönetmelik düzenlemeleri kanunilik ilkesine aykırı kabul edilmezken,¹¹³ daha sonra disiplin cezaları açısından da bu ilkenin kabul edildiği görülmektedir.¹¹⁴

Kanunilik ilkesi açısından değerlendirilmesi gereken bir diğer husus ceza hukukunda açıkça kabul edilen kıyas yasağının kabahatler açısından uygulanıp uygulanamayacağıdır. Kıyas, “kanunda açık bir şekilde suç olarak tanımlanmamış bir fiilin, bununla bazı yönlerden benzerlik arz eden başka bir fiil ile ilgili suç tanımı kapsamında değerlendirilmesi” olarak tanımlanabilir.¹¹⁵ Kanun koyucu, TCK’da kıyas yasağı öngörmüş olmasına rağmen, Kabahatler Kanunu’nda böyle bir hükme yer verilmemiştir. Kanun’da hükme yer verilmemiş olması kıyas yasağının kabahatler açısından geçerli olmayacağı şüphesini uyandırabilir.¹¹⁶ Bu bağlamda Kabahatler Kanunu açısından kıyas yasağının uygulanmayacağını söyleyen görüş olduğu gibi¹¹⁷ kıyas yasağının kabahatler açısından da geçerli olacağını savunan bir görüş de bulunmaktadır.¹¹⁸ Kanımızca, kabahatlerin karşılığında öngörülen yaptırımların kişilerin temel hak ve özgürlüklere müdahale anlamına geldiği ve belirlilik ilkesi göz önünde bulundurulduğunda, kıyas ya-

¹¹³ Ulusoy, s. 89.

¹¹⁴ DİDDGK, E. 2011/2486, K.2012/1698, T. 5.11.2012.

¹¹⁵ Özgeç, s. 119. Tanımdaki suç ifadesi, bu çalışma bakımından kabahat olarak okunmalıdır.

¹¹⁶ Pehlivan, s. 84. Kıyasın açıkça yasaklanmaması, lehe kıyas yapılabileceği anlamına gelebilir. Pehlivan, s. 85.

¹¹⁷ Murat Ekinci, s. 33. Ekinci burada Anayasa md 128/2’de düzenlenen “kanunla düzenleme ilkesi” gereği memurlar ve diğer kamu görevlilerini saklı tutmaktadır. Öztürk de disiplin hukuku bakımından kıyas yasağının geçerli olmaması gerektiğini belirtmiştir. Bkz. Öztürk, s. 124. Memurlara ilişkin disiplin suçları açısından kanunilik ilkesini AY md 128 ve md. 38’e dayandıran görüşler olmakla birlikte, memur disiplin hukuku bakımından kanunilik ilkesinin uygulanmaması gerekliliği hakkında da çeşitli görüşler bulunmaktadır. Farklı görüşlerin değerlendirilmesi için bkz. Cemil Kaya, “Memur Disiplin Suç ve Cezalarına ve Disiplin Soruşturmasına Hâkim Olan Temel İlkeler”, *Amme İdaresi Dergisi*, Haziran 2005, C. 38, S. 2, s. 63-65. Kamu görevlilerine uygulanacak yaptırımların kanuniliğine ilişkin öneriler için ayrıca bkz. Akyılmaz, s. 259-260.

¹¹⁸ Şen, s. 23; Kangal, s. 58-59; Akbulut, s. 155-156. Yalçın, s. 58-59; Karabulut, s. 124; Evren, s.993-994; Özlüer, s. 141; Kurt, s. 150; Pehlivan, s. 84; Habip Ünyılmaz, “Kabahatler Hukukunda Kanunilik İlkesi”, *Kabahatler Hukuku Yazıları 1*, Editör: Zeynel Kangal, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul Nisan 2017, s.92. Öztürk, disiplin hukukunun aksine kabahatler bakımından kıyas yasağının geçerli olduğunu savunmaktadır. Bkz. Öztürk, s. 131.

sağının kabahatler açısından da geçerli olması gerekir; ayrı bir madde öngörülmüş olmasına gerek yoktur. Danıştay da “ceza gerektiren fiilin tüm unsurları tamam olmadan failin cezalandırılmayacağı” ilkesinin idari yaptırımlar için de geçerli olacağı gerekçesi ile kıyas yoluyla “ceza tayinine olanak” olmadığına hükmetmiştir.¹¹⁹

5. Kabahatler Kanunu’nun Uygulanması

5.1 Kabahatler Kanunu’nun Zaman Bakımından Uygulanması

Kabahatler Kanunu md. 5 uyarınca “(1) 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun zaman bakımından uygulamaya ilişkin hükümleri kabahatler bakımından da uygulanır. Ancak, kabahatler karşılığında öngörülen idari yaptırımlara ilişkin kararların yerine getirilmesi bakımından derhal uygulama kuralı geçerlidir. (2) Kabahat, failin icrai veya ihmali davranışı gerçekleştirdiği zaman işlenmiş sayılır. Neticenin oluştuğu zaman, bu bakımdan dikkate alınmaz.”

TCK hükümleri doğrultusunda Kabahatler Kanunu’nun zaman bakımından uygulanmasına ilişkin olarak, kişilerin kabahat teşkil eden fiili gerçekleştirdikleri zaman kabahat sayılmayan fiillerinden dolayı haklarında idari yaptırım uygulanamaz. Kabahat fiilinin, fiilin gerçekleştiği andaki kanuna tabi olması esas kural olmaktadır.¹²⁰ Bir başka deyiş ile fiilin gerçekleşmesinden sonra yürürlüğe giren bir kanun veya genel düzenleyici işlem ile fiil karşısında yaptırım uygulanamayacaktır.¹²¹ Herhangi bir yaptırım kararı verilmiş ise de bu kararın kanuni sonuçları oluşmayacaktır.¹²² Bu doğrultuda Kabahatler Kanunu’nun da TCK hükümleri doğrultusunda geçmişe uygulama yasağını kabul ettiği görülmektedir.¹²³ Bu yasak kapsamına sadece kabahat teşkil eden fiillerin tespiti değil; kabahatlere ilişkin genel hükümlerin de gireceğini söylemek gerekmektedir.¹²⁴ Örneğin

¹¹⁹ Danıştay 4. Daire, E. 2006/2998, K. 2006/2299, T. 22.11.2006.

¹²⁰ Pehlivan, s. 108.

¹²¹ Kangal, s. 65.

¹²² Çelikkilek, s. 9.

¹²³ Kangal, s. 65. Belirtmek gerekir ki, Kangal burada derhal uygulama ilkesi değerlendirmesini de yapmaktadır. Fakat ileride idari yaptırım kararlarının yerine getirilmesi bakımından derhal uygulamayı ele alacağımız için, bir karşılık yaratmak adına geçmişe yürüme yasağı olarak değerlendirmeyi uygun bulmaktayız.

¹²⁴ Kangal, s. 65. Geçmişe yürüme yasağının genel hükümler ve özel hükümler anlamına gelen dar anlamda kabahatler hukuku için geçerli olduğuna ilişkin ayrıca bkz. Akbulut, s. 163.

bir kabahate teşebbüsün yaptırımı tabi olduğu hükmü, fiile teşebbüs gerçekleştikten sonra kanunlaşmış ise, kişinin teşebbüs teşkil eden fiili yaptırımla karşılaşmayacaktır.¹²⁵ Benzer şekilde kanuni tanımın genişletilmesi yoluyla kabahat teşkil etmeyen bir fiil kabahat olarak nitelendirilemeyecektir¹²⁶ ya da hâlihazırda var olan bir kabahat düzenlemesinde öngörülen bir yaptırım kabahatin işlenmesinden sonra ağırlaştırılmışsa bu değişiklik geçmişe yürümecektir.¹²⁷ Kabahatler açısından değerlendirilmesi gereken bir diğer husus çerçeve hükmün öngördüğü düzenleyici işlemlerin henüz yürürlüğe girmediği zaman fiilin gerçekleşmesidir. Bu durumda da yaptırımın uygulanmayacağını söylemek gerekmektedir.¹²⁸ Benzer durum, genel düzenleyici işlemin iptal edilmesi durumunda da söz konusu olacak; yetkili kurum idari yaptırım kararı veremeyecektir.¹²⁹

Geçmişe yürüme yasağına ek ve onun istisnası olarak Kabahatler Kanunu, TCK hükümleri doğrultusunda failin lehine olan kanunun uygulanmasını kabul etmektedir. İdari işlem niteliğindeki yaptırımların tesis tarihinde yürürlükte bulunan mevzuata göre yargısal denetime tabi olması ileri sürülebilecek olsa da, idari yaptırımların cezai yönü doğrultusunda Kabahatler Kanunu, TCK hükümlerinin uygulanacağını belirtmektedir.¹³⁰ Lehe kanunun uygulanması ilkesi doğrultusunda kabahat teşkil eden fiil işlendikten sonra kişinin lehine olarak değişir ise lehe olan düzenleme geçmişe yürütülür ve uygulanır.¹³¹ Bu doğrultuda bir fiil kabahat olmaktan çıkarılmışsa veya idari yaptırım verilmiş fakat tesis edilmemişse yaptırım uygulanmayacaktır.¹³² Nitekim Danıştay da önüne gelen uyuşmazlıklarda, "...5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun... göndermede bulunduğu Türk Ceza Kanunu'nun 7. maddesinin 2. numaralı fıkrasında ise... failin lehine olan kanunun uygulanacağı hükme bağlanmıştır" demek suretiyle

¹²⁵ Kabahatler Kanunu md. 13 uyarınca kabahate teşebbüs cezalandırılmaz; fakat cezalandırılabilir olduğuna ilişkin kanunlarda bulunan hükümler saklıdır.

¹²⁶ Akbulut, s. 164.

¹²⁷ Kangal, s. 65.

¹²⁸ Kangal, s.65-66.

¹²⁹ Yalçın, s. 57. Yalçın, bu değerlendirmeyi kanunilik ilkesi kapsamında yapmıştır.

¹³⁰ Karabulut, s. 128-129.

¹³¹ Kangal, s. 66.

¹³² Kangal, s. 67. Kanun ile belirlenen alt ve üst limitler arasında idareye takdir tanındığı durumda, takdir yetkisinin nasıl kullanılacağına ilişkin bir düzenleme çıkarıldığında hükümlerin geçmişe yürütmesine ilişkin bkz. Ulusoy, s. 67.

lehe kanunun geçmişe yürüdüğüne hükmetmiştir.¹³³ Fakat infaz edilmiş olan yaptırımlar açısından lehe kanunun uygulanması söz konusu olmayacaktır.¹³⁴ Yargıtay da “... ‘failin lehine olan kanun uygulanır ve infaz olunur.’ ifadesinden lehe kanunun kesinleşmiş ancak infaz edilmemiş hükümlere de uygulanacağı anlaşılmaktadır” gerekçesi ile lehe kanun hükümlerinin infaz edilmemiş idari yaptırımlara uygulanacağına hükmetmiştir.¹³⁵ Ayrıca belirtmek gerekmektedir ki derhal uygulama ilkesinin, kabahatler hukukunda lehe olan kanunun uygulanması anlayışının kabul edilmemiş olduğunu gösterdiğini savunan görüşler de mevcuttur.¹³⁶ Kanımızca, TCK hükümlerine açıkça atıfta bulunulmuş olması lehe kanunun geriye yürümesi ilkesinin kabahat hukukunda da kabul edildiğini göstermektedir.¹³⁷

Burada değerlendirilmesi gereken bir diğer husus, Anayasa md. 153/4 uyarınca Anayasa Mahkemesi kararları geçmişe etkili olarak uygulanmadığı için Anayasa Mahkemesi’nin bir kabahat içeren kanunu iptal etmesi durumunda kişinin bundan yararlanamayacak olmasıdır.¹³⁸ Bu durum doktrinde eleştirilmektedir ve Anayasa’da değişiklik yapılması gerekliliği belirtilmektedir.¹³⁹

Kabahatler Kanunu md. 5/1c.2 uyarınca ise idari yaptırım kararlarının yerine getirilmesi açısından derhal uygulama ilkesi kabul edilmektedir. Bu bağlamda yaptırım kararının infazına ilişkin bir kanun yürürlüğe girdiği andan itibaren kişinin lehine ya da aleyhine olup olmamasından bağımsız olarak uygulanacaktır.¹⁴⁰ Derhal uygulama kuralı TCK’ya bir istisna getiriyor gibi gözükse de, TCK’da da öngörülmüştür; fakat TCK’nın öngördüğü hapis cezasının ertelenmesi, koşullu salıverme ve tekerrür istisnalarına Kabahatler Kanunu’nda yer

¹³³ Danıştay 13. Daire, E. 2007/4442, K. 2010/10, T. 05.01.2010.

¹³⁴ Pehlivan, s. 110.

¹³⁵ Yargıtay 7. Ceza Dairesi, E. 2014/20589, K. 2014/22335, T. 23.12.2014.

¹³⁶ Bkz. Yurtcan, s. 51; Çağlayan, İdari Yaptırımlar Hukuku, s. 137.

¹³⁷ Aynı yönde bkz. Pehlivan, 109.

¹³⁸ Yargıtay, Anayasa’ya aykırı şekilde iptal kararını geriye yürütmüştür. Bkz. Yargıtay 5. Ceza Dairesi, E. 1998/82, K. 1998/854, T. 09.03.1998.

¹³⁹ Kangal, s. 70; Akbulut, s. 172. Oysa idari yargı bakımından değerlendirildiğinde, iptal davaları yapılmış olan “işlemi ortadan kaldırır” ve iptal kararların geriye yürüyeceği konusunda herhangi bir şüphe yoktur. Bu konuda bkz. Yıldırım Uler, İdari Yargıda İptal Kararlarının Sonuçları, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1970, s. 15-16.

¹⁴⁰ Kangal, s. 67; Akbulut, s. 165; Murat Ekinci, s. 46.

verilmemiştir.¹⁴¹ Derhal uygulama kuralının kesinleşmiş kararlar için söz konusu olacağını söylemek gerekmektedir; nitekim ortada kesin bir karar yok ise lehe uygulama kuralı geçerli olacaktır.¹⁴² Örneğin idari para cezasını taksit ile ödeme imkânı kaldırılır ise, hakkında idari para cezası kararı verilmiş bir kişinin taksit ile ödeme seçeneğinden faydalanma imkânı kalmamaktadır.^{143, 144}

Zaman bakımından uygulanmaya ilişkin yaptığımız açıklamalar doğrultusunda, kabahatin oluştuğunun tespiti için kabahat teşkil eden fiilin ne zaman gerçekleştiğinin tespit edilmesi gerekmektedir.¹⁴⁵ Netice, kabahatlerin zaman bakımından uygulanması açısından bir önem arz etmemektedir.¹⁴⁶ Kabahatler Kanunu md. 5/2 zaman bakımından sınırlayıcı bir hükme yer vermiş¹⁴⁷ ve kabahatin işlenmiş sayıldığı zaman için icrai veya ihmali davranışın gerçekleştiği zamanı kabul etmiş; neticeye bu anlamda bir sonuç bağlamamıştır. Sırf hareketli kabahatlerde hareketin yapıldığı zaman kabahat işlenmiş sayılacaktır.¹⁴⁸ İhmali hareketle işlenen kabahatler açısından ise kabahat, ihmali davranış gerçekleştiğinde işlenmiş sayılacaktır.¹⁴⁹ Netice aranan kabahatler için de kabahatin işlenmiş sayıldığı zamanın hareketin gerçekleştirildiği zaman olacağı ifade edilmiştir.¹⁵⁰ Mütemadi kabahatlerde ise kabahatin işlendiği tarih fiilin kesintiye uğradığı tarih olduğundan,¹⁵¹ bu andaki kanun uygulanmalıdır.¹⁵² Burada ayrıca belirtmek gerekmektedir ki, Kabahatler Kanunu md. 5/2 hükmü sadece zamana ilişkin konular

¹⁴¹ Pehlivan, s. 113.

¹⁴² Meran, s. 19; Bekar, s. 1040; Otacı ve Keskin, s. 45. Doktrinde, lehe uygulama kuralının "derhal uygulama kuralı"nın istisnasını oluşturduğu görüş için bkz. İnan ve Demir, s. 20.

¹⁴³ Kangal, s. 67.

¹⁴⁴ Mahkeme içtihatlarındaki değişikliklerin zaman bakımından uygulanmaya ilişkin değerlendirilmesi için ayrıca bkz. Akbulut, s. 167.

¹⁴⁵ Yılmaz, s. 373.

¹⁴⁶ Yurtcan, s.51; Meran, s.20.

¹⁴⁷ Ekinci, s. 23. Bu sınırlamanın TCK'da da yer almasına ilişkin olarak bkz. Akbulut, s. 188.

¹⁴⁸ Kangal, s. 64; Pehlivan, s. 115.

¹⁴⁹ Özen, s. 62-63.

¹⁵⁰ Akbulut, s. 189.

¹⁵¹ Otacı ve Keskin, s. 46; Pehlivan, s.118.

¹⁵² Zincirleme şekilde işlenen kabahatler, itiyadi kabahatler, teşebbüs aşamasında kalan kabahatler, iştirak halinde işlenen kabahatler ve sınır aşan kabahatler değerlendirmeleri için ayrıca bkz. Özen, s. 64-65.

bakımından geçerli olmalıdır,¹⁵³ zira netice Kabahatler Kanunu'nun yer bakımından uygulanması hususunda dikkate alınabilecektir¹⁵⁴.

5.2 Kabahatler Kanununun Yer Bakımından Uygulanması

Kabahatler Kanunu md. 6 uyarınca "5237 sayılı Türk Ceza Kanununun yer bakımından uygulamaya ilişkin 8 inci maddesi hükümleri, kabahatler bakımından da uygulanır. Ancak, kanunlarda aksine hüküm bulunan haller saklıdır". Bu bağlamda, Türkiye sınırlarında işlenen kabahatler bakımından yaptırım uygulanmasını öngören Kabahatler Kanunu'nun da yer bakımından uygulanmaya ilişkin olarak ülkesellik ilkesini benimsediğini söylemek gerekmektedir.¹⁵⁵ Kabahat teşkil eden fiiller ise TCK md. 8 uyarınca "a) Türk kara ve hava sahaları ile Türk karasularında, b) Açık denizde ve bunun üzerindeki hava sahasında, Türk deniz ve hava araçlarında veya bu araçlarla, c) Türk deniz ve hava savaş araçlarında veya bu araçlarla, d) Türkiye'nin kıt'a sahanlığında veya münhasır ekonomik bölgesinde tesis edilmiş sabit platformlarda veya bunlara karşı işlendiğinde Türkiye'de işlenmiş sayılır." Burada değinilmesi gereken bir diğer husus hangi hallerin kabahatin Türkiye'de işlendiğinin ya da işlenmiş sayılacağına tespit edilmesidir.¹⁵⁶ Bu durumda, TCK md. 8 doğrultusunda kabahat teşkil eden "fiilin kısmen veya tamamen Türkiye'de işlenmesi veya neticenin Türkiye'de gerçekleşmesi halinde" Türkiye'de işlenmiş sayılacaktır. Dolayısıyla, hareketin belirtilen yerlerde en azından kısmen gerçekleşmesi halinde, Kabahatler Kanunu'nun uygulanacağını söylemek gerekmektedir.¹⁵⁷ Failin kabahat teşkil eden icrai hareketi gerçekleştirirken bulunduğu yer ha-

¹⁵³ Kangal, s. 64; Yurtcan, s. 51.

¹⁵⁴ Yurtcan da bu düzenlemenin "failin işlediği kabahatten ötürü cezalandırılması, verilecek cezanın belirlenmesi yönünden" konuyu ele almadığını ifade etmektedir. Bkz. Yurtcan, s. 51.

¹⁵⁵ Otacı, s. 32; Ekinci, s. 25; Yalçın, s. 51; Çağlayan, İdari Yaptırımlar Hukuku, s. 139; Pehlivan, s. 119. Kabahatler Kanunu yalnızca ülkesellik ilkesini esas almıştır ve TCK'daki gibi Türkiye ya da Türkiye sayılan yerler dışında işlenen fiillerin belirli şartlar doğrultusunda Kabahatler Kanunu'nun uygulanmasına ilişkin bir hüküm barındırmamaktadır. Akbulut, s. 196. Fakat aşağıda belirteceğimiz üzere, kanunlarda aksinin belirtilmesi mümkün olacaktır.

¹⁵⁶ Mustafa Serhat Kaşıkara, "Kabahatler Kanunu'nun Yer ve Kişi Bakımından Uygulanması", Kabahatler Hukuku Yazıları 1, Editör: Zeynel Kangal, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul Nisan 2017, s. 116.

¹⁵⁷ Kangal, s. 76.

reketin gerçekleştiği yer olacaktır¹⁵⁸ ve bu yer Türkiye'de ise kabahat Türkiye'de işlenmiş olacaktır. İhmali hareket ile kabahatin gerçekleşmesi halinde ise failin harekette bulunması gerekirken hareketi gerçekleşmediği yer tespit edilmelidir ve bu yer Türkiye'de ise Kabahatler Kanunu'nun uygulanacağı söylenmelidir.¹⁵⁹ Görünüşte ihmali kabahatlerde ise kişinin engellemesi gerektiği neticenin gerçekleştiği yer de hareketin gerçekleştiği yere ek olarak dikkate alınacaktır.¹⁶⁰ Mütemudi kabahatlerde ise fiilin icrası, fiil tamamlanmamış olsa dahi, Türkiye'de gerçekleşmiş olduğu takdirde Kabahatler Kanunu'nun uygulanacağı ifade edilebilir.¹⁶¹ Somut tehlike kabahatlerinde ise tehlikenin gerçekleştiği yer, kabahatin işlenme yeri olarak nitelendirilecektir.¹⁶² Ayrıca belirtmek gerekir ki, kabahatin tanımında neticeye yer verilmiş ise, neticenin gerçekleştiği yer de esas alınabilecektir.¹⁶³

Kabahatler Kanunu'nun aksi düzenlemeleri de saklı tuttuğu görülmektedir. Bu bağlamda yurt dışında gerçekleşen kabahatlere, Kabahatler Kanunu'nun uygulanabilir olması istisna durum olarak karşımıza çıkmaktadır.¹⁶⁴ 2872 sayılı Çevre Kanunu md. 20'de düzenlenen idari yaptırımın yabancı devlet sularında da belirli durumlarda uygulanabilecek olması, Kabahatler Kanunu'nun yurt dışında gerçekleşecek kabahatlere uygulanabileceği istisnasına örnek teşkil etmektedir.¹⁶⁵

SONUÇ

Türk Ceza Hukuku Reformu kapsamında kabahatlere ilişkin yeknesak bir sistem oluşturulmuş ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu çıkarılmıştır. Kabahatler Kanunu'nun amacı toplum düzeninin, genel ahlakın, genel sağlığın, çevre ve ekonomik düzenin korunması olarak

¹⁵⁸ Akbulut, s. 203.

¹⁵⁹ Kangal, s. 77. Akbulut, s. 205.

¹⁶⁰ Kangal, s. 77. Zincirleme şekilde işlenen kabahatler, itiyadi kabahatler, teşebbüs aşamasında kanal kabahatler ve sınır aşan kabahatler için ayrıca bkz. Özen, s. 70-72.

¹⁶¹ Kangal, s. 76-77. Mütemudi kabahatlerin nerede işlenmiş sayılacağına ilişkin tartışmalar için bkz. Akbulut, s. 204.

¹⁶² Akbulut, s. 206.

¹⁶³ Akbulut, s. 205.

¹⁶⁴ Kaşıkara, s. 121.

¹⁶⁵ 2872 sayılı Çevre Kanunu md. 20/5: "Yabancı devlet egemenliği altındaki sularda bu devletlerin mevzuatının Türk bayraklı gemiler tarafından ihlali durumunda, ilgili devletin ceza uygulamaması ve Türkiye'nin cezalandırmasını talep etmesi durumunda bu Kanun hükümleri uygulanır."

belirlenmiş ve bu doğrultuda kabahatlere ilişkin genel ilkeler, kabahatler karşılığında öngörülen idari yaptırımlara ilişkin genel düzenlemeler ve çeşitli kabahatler, kanun kapsamına alınmıştır.

Kabahatler Kanunu incelendiğinde, kabahat kavramının; karşılığında idari yaptırım öngörülen haksızlık olarak tanımlandığı görülmektedir. Kabahatin haksızlık olarak tanımlanması Anayasa Mahkemesi'nin denetimine konu olsa da Anayasa Mahkemesi bu tanımın belirsiz ve öngörülemes olmadığı gerekçesi ile davayı reddetmiştir. Kabahate uygulanacak hükümlerin tespiti açısından kabahatleri suçlardan ayırmak da gerekmektedir.

Kabahatler Kanunu genel hüküm niteliği taşımaktadır ve yargı yoluna ilişkin istisnası olmakla birlikte kanunda düzenlenen genel ilkeler diğer kanunlarda yer alan kabahatler bakımından da geçerli olacaktır. Yargı yoluna ilişkin değişiklik yapılmadan önce maddenin iptali için Anayasa Mahkemesi önüne iptal talebiyle gidilmiş ve Anayasa Mahkemesi de konuyu adli yargı ve idari yargı ayrımı yönünden değerlendirerek maddeyi iptal etmiştir. Bugünkü düzenleme ile adli yargı idari yargı ayrımının gözetildiğinin ve ikili bir sistemin kabul edildiğinin söylenmesi gerekmektedir.

Genel hükümler çerçevesinde, Kabahatler Kanunu'nun kabahat teşkil eden fiillerin belirlenmesi açısından esnek, yaptırımlar bakımından ise mutlak kanunilik ilkesini kabul ettiğini de söylemek gerekmektedir. Bu bağlamda, kabahat teşkil eden fiiller -kanunun kapsam ve koşullarını belirlemesi suretiyle- idarenin genel düzenleyici işlemleri ile belirlenebilecekken, kabahat karşılığında öngörülen yaptırımların türü, süresi ve miktarı yalnızca kanunla belirlenebilecektir.

Son olarak belirtmek gerekir ki, Kabahatler Kanunu zaman ve yer bakımından uygulama açısından TCK'ya atıf yapmaktadır; bu sebeple kanunun uygulanması değerlendirilirken TCK hükümleri ile birlikte değerlendirilmelidir.

Kaynakça

Kitaplar, Kitap Bölümleri, Makaleler

- Akbulut Berrin, *Türk Ceza Kanunu ile Kabahatler Kanunu Genel Hükümlerinin Yaptırım Hükümleri Dışında Karşılaştırılmalı Olarak İncelenmesi*, 2. Bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2014.
- Akyılmaz Bahtiyar, "Anayasal Esaslar Çerçevesinde Kamu Personeli Disiplin Hukuku ve Uygulamadaki Sorunlar", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2002, C. 6, S. 1-2, s. 239-260.

- Aldemir Hüsnü, 5560 sayılı Değişiklik Türk Ceza Kanunu ve Kabahatler Kanunu'nun Yorumu, 2. Bs., Kartal Yayınevi, Ankara 2007.
- Aslan Yasin M., "İdari Yaptırımlar", *TBB Dergisi*, 2009, S. 85, s. 173-188.
- Ayatar Kızılyar Sema, "Ceza Yaptırımı ile İdari Yaptırım Ayrımı", *Yaşar Üniversitesi Dergisi*, 2013, C. 8, Özel Sayı, s.1637-1667
- Bardakçı Mehmet Akif, "Kabahatler Kanununa Göre İdari Para Cezaları ve İdari Para Cezalarının Yargısal Denetimi", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), İstanbul 2006.
- Bayraktar Köksal, "Ceza Hukukunda Suç Olmaktan Çıkarma Akımı", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 1984, C. 50, S. 1-4, s.197-212.
- Bekar Elif, "Kabahatler Kanunu'nun Genel Hükümlerinin Değerlendirilmesi", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 2011, C. 69, S. 1-2, s. 1033-1050.
- Benli Salih, "Kabahatler Kanununda Düzenlenen İdari Yaptırımlara İlişkin Kanun Yolları", *Adalet Dergisi*, Eylül 2010, S. 38, s. 1-26.
- Centel Nur, Zafer Hamide ve Çakmut Özlem, Türk Ceza Hukukuna Giriş, 8. Bs., Beta, İstanbul 2014.
- Çağlayan Ramazan, İdari Yaptırımlar Hukuku (Kabahatler Kanunu Yorumu), Asil Yayın, Ankara 2006.
- Çağlayan Ramazan, Kabahatler Kanunu ve Uygulaması, Perşembe Konferansları, 0264, 2010, s. 147-152.
- Çelikbilek Mahmut Fatih, "Kabahatler Kanunu Çerçevesinde İdari Para Cezaları", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), Ankara 2010.
- Çolak Haluk, Gerekçeli-Karşılaştırmalı-Notlu-İçtihatlı Kabahatler Kanunu, Bilge, Ankara 2007.
- Donay Süheyl, "İdarenin Ceza Verme Yetkisi Konusunda Anayasa Mahkemesinin Bir Kararı Üzerine Düşünceler", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. 37, S. 1-4, s. 411- 427.
- Dönmezer Sulhi ve Erman Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, Cilt:1, Yeniden gözden geçirilmiş 11. Bs., Beta, İstanbul 1994.
- Ekinci Murat, "Ceza Hukuku İlkeleri Açısından İdari Yaptırımlar", *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, 2017/3, s. 19-54.
- Ekinci Mustafa, Anlatımlı-Gerekçeli Kabahatler Kanunu ile İdari Suç ve Cezalar, Adalet Yayınevi, Ankara 2005.
- Erdinç Burcu, "İdari Yaptırımların Kavramsal Çerçevesi ve Cezai Yaptırımlarla Karşılaştırılması", *Ankara Barosu Dergisi*, 2012, S. 2, s. 241-276.
- Evren Çınar Can, "Kabahatlerde Kanunilik İlkesi", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 2011, C. 69, S. 1-2, s. 967-1002.
- Gişi Selçuk, "Kabahatleri Suç Olmaktan Çıkarma Eğilimi ve Kabahatler Kanunu", *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2017, C. 8, S.1, s. 129 - 152.
- Gölcüklü Feyyaz, "'İdari Ceza Hukuku' ve Anlamı; İdarenin Cezai Müeyyide Tatbiki", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, C. 18, S. 02, s. 115-182.
- Gözübüyük Şeref ve Tan Turgut, İdare Hukuku Genel Esaslar, Cilt 1, 11. Bs., Turhan Kitapevi, Ankara 2016.
- İçel Kayıhan, "Çağdaş Ceza Hukukunun Evrensel İlkelerinin Kabahat Türünden Eylemler Alanındaki Boyutları", *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, S. 7, s. 621-631.
- İnan Atilla ve Demir İbrahim, Uygulamacılar İçin Açıklamalı-Gerekçeli Kabahatler Kanunu, yayın evi yok, Ankara 2006.

- Kangal Zeynel T., Kabahatler Hukuku, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul Haziran 2011.
- Karabulut Mustafa, İdari Yaptırımların Hukuki Rejimi, Turhan Kitapevi, Ankara 2008.
- Karağülmez Ali, Suç Olmaktan Çıkarma İdari Para Cezaları Açıklamalı Kabahatler Kanunu, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2005.
- Kaşıkara Mustafa Serhat, "Kabahatler Kanunu'nun Yer ve Kişi Bakımından Uygulanması", Kabahatler Hukuku Yazıları 1, Editör: Zeynel Kangal, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul Nisan 2017, s. 101-148.
- Kaşka Hakan, "Kabahatlerin Beyaz Hüküm Niteliğindeki Normlarla Düzenlenebilmesi Meselesi (Kabahatler Kanunu Madde 4/1 Üzerine Bir İnceleme)", *S.D.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2013, C.3, S. 2, s. 168-249.
- Kaya Cemil, "Memur Disiplin Suç ve Cezalarına ve Disiplin Soruşturmasına Hâkim Olan Temel İlkeler", *Anme İdaresi Dergisi*, Haziran 2005, C. 38, S. 2, s. 61-87.
- Kayabaşı Sadi, "İdari Yargının Görev Alanında Kabahatler Kanunu ile Meydana Gelen Değişiklikler", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, (Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), İstanbul 2010.
- Kurt Hayrettin, "İdari Yaptırımlara Karşı Güvenceler", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2014, C. 18, S. 1, s. 131-178.
- Mahmutoğlu Fatih Selami, "İdari Para Yaptırımını Gerektiren Eylemler Yönünden Yargılama Rejimi", *İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 1996, C. 55, s. 151- 171.
- Mahmutoğlu Fatih Selami, Kabahatleri Suç Olmaktan Çıkarma Eğilimi ve Düzene Aykırılıklar Hukukunda (İdari Ceza Hukukunda) Yaptırım Rejimi, Kazancı, İstanbul 1995.
- Meran Necati, 5560 Sayılı Kanun Değişiklikleriyle Açıklamalı Kabahatler Kanunu & Kabahat İçeren Kanunlar, 2. Bs., Kartal Yayınevi, Ankara 2007.
- Oğurlu Yücel, İdari Yaptırımlar Karşısında Yargısal Koruma, Seçkin Yayınevi, Ankara 2000.
- Otacı Cengiz, Türk Kabahatler Hukuku, Turhan Kitapevi, Ankara Ocak 2006.
- Otacı Cengiz ve Keskin İbrahim, Türk Kabahatler Hukuku, Genişletilmiş 2. Bs., Adalet Yayınevi, Ankara 2010.
- Özay İl Han, İdari Yaptırımlar, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul 1985.
- Özen Mustafa, İdari Ceza Hukuku, Adalet Yayınevi, Ankara 2013.
- Özgenç İzzet, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 12. Bs., Seçkin Yayıncılık, Ankara 2016.
- Özkaya Ilgın Özlür, "İdari Yaptırımların Özellikleri ve Çevre Kanunu", *Ankara Barosu Dergisi*, S. 2015/1, s. 121-186.
- Öztürk Bahri, "Kabahatler Kanunu'nun Genel Esasları", İdari Ceza Hukuku Sempozyumu, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2009, Editörler: Ulusan, İlhan ve Başaran Yaşarlar, Funda, s. 123-139.
- Pehlivan Ali, "Kabahatler Hukukunun Genel Esasları", Yayınlanmamış Doktora Tezi, (Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), İstanbul 2011.
- Soyaslan Doğan, Yürütme Organının Suç ve Ceza Koyma Yetkisi, Kazancı, Ankara 1990.
- Söyler Yasin, Kabahatler Kanununa İlişkin Anayasa Mahkemesi Kararı Üzerine Bir Değerlendirme, Yasama, Mayıs-Ağustos 2009, S.12, s.136-167.

- Sözüer Adem, Ceza Hukuku Uygulama Rehberine Giriş ve Pratik Çalışma Notu, 2015, s. 9, (Çevrimiçi) <http://hukuk.istanbul.edu.tr/cezahukuku/wp-content/uploads/2015/01/Uygulama-Rehberi-2015.pdf> , 02.01.2017.
- Sözüer Adem ve Dursun Selman, "5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nda Öngörülen Kabahatler", *Hukuki Perspektifler Dergisi*, 2005, S. 5, s. 192-199.
- Sözüer Adem ve Dursun Selman, "TCK, CMK ve Kabahatler Kanunu'ndaki Son Değişiklikler Ne Getiriyor?", *Hukuki Perspektifler Dergisi*, 2006, S. 9, s. 203-218.
- Şen Ersan, "İdari Ceza Hukuku", İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Temmuz 1994, S.8, s. 21-50.
- Tan Turgut, "İdari Yaptırımlar ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ndeki Güvenceler", Prof. Dr. A. Şeref Gözübüyük'e Armağan, Turhan Kitapevi, Ankara 2005, s. 309-326.
- Toros Kurtoğlu Yasemin, "Kabahatler Hukukunun Tarihçesi", Kabahatler Hukuku Yazıları 1, Editör: Zeynel Kangal, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul Nisan 2017, s. 1-26.
- Tosun Öztekin, "Yürütme Organlarının Koyduğu Kaidelere Aykırılıkların Cezalandırılması", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 1962, C. 28, S. 2, s. 349-366.
- Uğur Hüsamettin, "Kabahatler Kanunu ve 5252 Sayılı Kanun'a Göre İdari Para Cezası Ve Yargıtay Uygulaması", *TBB Dergisi*, 2009, S. 85, s. 189-219.
- Uler Yıldırım, İdari Yargıda İptal Kararlarının Sonuçları, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1970.
- Ulusoy Ali, İdari Yaptırımlar, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2013.
- Ünyılmaz Habip, "Kabahatler Hukukunda Kanunilik İlkesi", Kabahatler Hukuku Yazıları 1, Editör: Zeynel Kangal, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul Nisan 2017, s. 73-100.
- Yalçın İsmail, Tüm Yönleriyle Kabahatler Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2007.
- Yılmaz Zekeriya, Türk Ceza Kanunu ve Kabahatler Kanunu, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2005.
- Yurtcan Erdener, Yargıtay Kararları Işığında Kabahatler Kanunu ve Yorumu, 2. Bs., Türkiye Barolar Birliği, Ankara, 2016.
- Zanobini Guido, "İdari Ceza Hukukunda Kıstas Meselesi", Çev. Yılmaz Günal, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 1963, C. 18, S. 3, s. 301-318.
- Zanobini Guido, İdari Müeyyideler, Çev. Yılmaz Günal, Sevinç Matbaası, Ankara 1964.
- Zafer Hamide, "İdari Yaptırım Usulü", Av. Dr. Şükrü Alpaslan Armağanı, Can Matbaacılık, İstanbul Mayıs 2007, s. 667-680.

Diğer Kaynaklar

TBMM

Kabahatler Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, Dönem: Yasama Yılı: 3, (Çevrimiçi) <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss840m.htm> , 03.01.2017

Türk Dil Kurumu

(Çevrimiçi), http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5a251bba9656b8.63194951 , 25.12.2017